

ФАКТОРИ ІСНУВАННЯ ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У роботі проаналізовано фактори, що впливають на можливість відкриття вищими навчальними закладами третього та четвертого рівнів акредитації структурних підрозділів в інших регіонах. Доведено, що головним фактором, який дозволяє вищим навчальним закладам відкривати структурні підрозділи, є рівень економічного розвитку регіону. Розгляд вартості освіти у вищих навчальних закладах міста Києва дозволяє зробити висновок, що вартість освіти, у першу чергу, залежить від рейтингу навчального закладу.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, структурний підрозділ, вартість освіти.

В работе проанализированы факторы, которые влияют на возможность открытия высшими учебными заведениями третьего и четвертого уровней аккредитации структурных подразделений в других регионах. Показано, что основным фактором, который позволяет высшим учебным заведениям открывать структурные подразделения, является уровень экономического развития региона. Рассмотрение стоимости обучения в высших учебных заведениях города Киева позволило сделать вывод о том, что стоимость обучения, в первую очередь, зависит от рейтинга учебного заведения.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, структурное подразделение, стоимость образования.

In the paper factors which influence on the possibility of opening by higher educational institutions of the third and fourth levels of accreditation the structural divisions in other regions are analyzed. It is shown, that by a major factor which allows higher educational institutions to open structural divisions, the level of economic development of region is. Consideration of cost of training in higher educational institutions of city of Kiev has allowed to draw a conclusion that cost of training first of all depends on a rating of an educational institution.

Key words: a higher educational institution, structural division, cost of education.

Постановка проблеми. Одним з показників вдалого менеджменту вищого навчального закладу вважається здатність закладу створювати в інших регіонах власні відокремлені структурні підрозділи.

Ціль статті – на підставі статистичних даних з'ясувати умови існування у вищих навчальних закладах відокремлених структурних підрозділів та виявити найбільш впливові фактори, які визначають вартість освіти в навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації.

Виклад основного матеріалу. Відокремлені структурні підрозділи, працюючи в інших регіонах, створюють конкурентне середовище для вищих навчальних закладів регіону, що потребує ефективної та агресивної політики у напрямку залучення студентів [1; 2; 3; 4]. Фактори, що впливають на залучення студентів до відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів, наведено в таблиці 1 [5; 6; 7].

Таблиця 1

Матриця взаємозв'язків факторів розподілу студентів відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації (коефіцієнти кореляції та мовна характеристика зв'язку) по регіонах (області та м. Київ і м. Севастополь), 2006 рік

	Наявне населен.	Валовий регіон. продукт	Наявний прибуток	Студент. всього	Студент. у відокр. підрозд.	Вартість освіти	Кількість професорів та доцентів
Наявне населення	1	0,508	0,529	0,589	0,273	0,505	0,562
Валовий регіон. продукт	0,508 (Помірний)	1	0,971	0,903	0,89	0,565	0,849
Наявний прибуток	0,529 (Помірний)	0,971 (Значно високий)	1	0,896	0,867	0,509	0,835
Студентів всього	0,589 (Помірний)	0,903 (Значно високий)	0,896 (Високий)	1	0,918	0,568	0,986
Студентів у відокр. підрозд.	0,273 (Слабкий)	0,89 (Високий)	0,867 (Високий)	0,918 (Значно високий)	1	0,419	0,897
Вартість освіти	0,505 (Помірний)	0,565 (Помірний)	0,509 (Помірний)	0,568 (Помірний)	0,419 (Помірний)	1	0,533
Кількість професорів та доцентів	0,562 (Помірний)	0,849 (Високий)	0,835 (Високий)	0,986 (Значно високий)	0,897 (Високий)	0,533 (Помірний)	1

Розглянемо взаємозв'язок окремих факторів.

Наявне населення регіону має помірний зв'язок із загальною кількістю студентів у регіоні та слабкий зв'язок з кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, розташованих за межами регіону.

Помірний зв'язок кількості населення із загальною кількістю студентів у регіоні дозволяє стверджувати, що вищі навчальні заклади 3-4 рівнів акредитації не є наближеними до споживача їх послуг – населення, а розташовані по теренах країни за іншим принципом: історичним, економічним, географічним тощо.

Слабкий зв'язок населення регіону з кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, дозволяє стверджувати, що кількість наявного населення в регіоні не впливає на здатність вищих навчальних закладів регіону здійснювати агресивну політику в напрямі залучення студентів інших регіонів до власних відокремлених структурних підрозділів.

Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу має значно високий зв'язок з наявним прибутком населення регіону, що не потребує пояснень.

Значно високий зв'язок валового регіонального продукту із загальною кількістю студентів вказує на те, що відкриття та утримання вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації можуть дозволити собі економічно потужні регіони.

Високий зв'язок валового регіонального продукту з кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, дозволяє стверджувати, що здатність вищих навчальних закладів регіону здійснювати агресивну політику в напрямі залучення студентів інших регіонів до власних відокремлених структурних підрозділів безпосередньо залежить від економічної потужності регіону, який створює відокремлені структурні підрозділи.

Високий зв'язок валового регіонального продукту з наявністю висококваліфікованих викладацьких кадрів пояснюється загальною кількістю вищих навчальних закладів у регіоні.

Помірний зв'язок валового регіонального продукту з вартістю освіти вказує на те, що ціна освіти визначається значною мірою іншими факторами.

Наявний дохід населення регіону в розрахунку на одну особу має значно високий зв'язок з валовим регіональним продуктом, пов'язаний з іншими факторами аналогічним чином, тому у подальшому дослідженні доцільно використовувати один з цих факторів, а вплив іншого слід вважати прямо пропорційним.

Загальна кількість студентів у даному регіоні має значно високий зв'язок з валовим регіональним продуктом, наявністю висококваліфікованих викладацьких кадрів та кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах.

Значно високий зв'язок загальної кількості студентів з валовим регіональним продуктом пояснено вище.

Значно високий зв'язок загальної кількості студентів з кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, на відміну від високого зв'язку валового регіонального продукту з тою ж самою кількістю студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, пояснюється впливом головного вищого навчального закладу на структурні підрозділи, які розташовані в інших регіонах.

Значно високий зв'язок загальної кількості студентів з наявністю висококваліфікованих викладацьких кадрів, на відміну від високого зв'язку валового регіонального продукту з тою ж самою загальною кількістю студентів, пояснюється додатковим впливом нормативних показників про співвідношення викладацьких кадрів та студентів.

Кількість студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, має слабкий зв'язок з наявним населенням, що ще раз підкреслює віддаленість споживача послуг – населення від вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації, які надають ці послуги.

Значно високий зв'язок кількості студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, із загальною кількістю студентів та високий зв'язок з валовим регіональним продуктом пояснено вище.

Річна вартість освіти, осереднена за усіма формами навчання, має помірний зв'язок з наявним населенням, валовим регіональним прибутком, загальною кількістю студентів та помітний зв'язок з кількістю студентів, що навчаються у відокремлених структурних підрозділах. Приблизна однаковість впливу перелічених факторів позначає, що жоден з них не є визначальним, і призначення річної вартості освіти слід розглянути додатково.

Наявність у регіоні викладацьких кадрів, які мають вчені ступені та звання, має значно високий зв'язок із загальною кількістю студентів; високий зв'язок з валовим регіональним продуктом та кількістю студентів, які навчаються у

відокремлених структурних підрозділах; помірний зв'язок з вартістю освіти та наявним населенням.

Помірний зв'язок наявності викладацьких кадрів з наявним населенням пояснено вище.

Помірний зв'язок наявності викладацьких кадрів з вартістю освіти слід пояснити тим, що заробітна платня викладачів вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації безпосередньо залежить від діючих нормативів оплати праці, фінансової політики навчального закладу, економічного рівня розвитку регіону, конкуренції вищих навчальних закладів. Вартість освіти, у першу чергу, впливає на наповнення бюджету навчального закладу, у якому стаття витрат на заробітну платню викладачів складає певну частку.

Викладацькі кадри вищих навчальних закладів складаються з професорів, доцентів викладачів, що мають вчені звання докторів та кандидатів наук. Влада нормує співвідношення різних категорій викладачів вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації. Являє певну зацікавленість питання як узагальнити фактор викладацьких кадрів.

Розглянемо зв'язок між наявністю у регіонах докторів наук, професорів, кандидатів наук, доцентів, що наведений у таблиці 2.

Таблиця 2

Кореляційний зв'язок між наявністю в регіонах (області та м. Київ і м. Севастополь) докторів наук, професорів, кандидатів наук, доцентів, що працюють у вищих навчальних закладах 3-4 рівня акредитації, 2006 рік

№ п/ч	Регіон (області та міста)	Доктори наук	Професори	Кандидати наук	Доценти
1	АР Крим	345	320	1492	1015
2	Вінницька	238	242	1267	865
3	Волинська	97	93	678	486
4	Дніпропетровська	750	725	3761	2695
5	Донецька	781	717	3934	2881
6	Житомирська	125	126	668	464
7	Закарпатська	164	151	568	391
8	Запорізька	326	282	1978	1400
9	Івано-Франківська	210	200	1099	866
10	Київська	134	129	680	468
11	Кіровоградська	41	60	537	402
12	Луганська	409	388	1922	1459
13	Львівська	846	853	4843	3451
14	Миколаївська	108	128	660	557
15	Одеська	753	900	3951	2955
16	Полтавська	216	212	1327	912
17	Рівненська	123	120	852	656
18	Сумська	128	141	950	730
19	Тернопільська	201	185	1285	874
20	Харківська	1580	1736	8017	5844
21	Херсонська	132	140	814	596
22	Хмельницька	80	84	957	740
23	Черкаська	203	211	882	634
24	Чернівецька	158	151	826	548
25	Чернігівська	82	83	531	395
26	м. Київ	3293	3144	14465	9903
27	м. Севастополь	108	118	503	364
	Україна	11631	11639	59447	42551
	Коефіцієнт кореляції	1	0,996732	0,995041	0,991658
	Коефіцієнт кореляції			1	0,999231

Аналіз коефіцієнтів кореляції між професорами та докторами наук і доцентами та кандидатами наук дозволяє стверджувати, що між цими парними категоріями існує чіткий прямо пропорційний зв'язок.

Аналіз коефіцієнтів кореляції між професорами та доцентами дозволяє стверджувати, що між цими категоріями існує більш ніж значно високий зв'язок, тому при подальших дослідженнях до уваги доцільно примати, професорів або

доцентів, а інші категорії викладачів рахувати пропорційно.

Розглянемо більш детально вплив показника економічної розвиненості регіону (наявний прибуток на одну особу) на кількість студентів, які навчаються у відокремлених структурних підрозділах, що належать даному регіону. Розподіл регіонів на групи за кількістю студентів у відокремлених структурних підрозділах наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл регіонів (області та м. Київ і м. Севастополь) на групи за кількістю студентів у відокремлених структурних підрозділах вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації, 2006 рік

№ регіону	Регіон	Студентів у відокремлених структурних підрозділах	Наявний прибуток на особу, грн на рік
1 група		Студенти відсутні	
1	Вінницька	0	7144,6
2	Волинська	0	6601,2
3	Житомирська	0	6746,8
4	Закарпатська	0	5991,5
5	Хмельницька	0	7106,9
6	Чернівецька	0	6169,5
	Загалом по 1 групі	0	39760,5
	Середнє по групі	0	6626,8
2 група		До 3000	
1	Донецька	2412	8933,9
2	Івано-Франківська	2254	6577,3
3	Кіровоградська	368	6823,9
4	Миколаївська	2553	7369,4
5	Полтавська	1869	8170,8
6	Рівненська	2096	6609
7	Сумська	2498	7546,1
8	Черкаська	563	6970,9
9	Чернігівська	521	7589,2
	Загалом по 2 групі	18638	86458,1
	Середнє по групі	1553,2	7204,8
3 група		Від 3000 до 9000	
1	АР Крим	3171	6640,7
2	Дніпропетровська	3455	8717
3	Запорізька	4901	8745,4
4	Київська	3270	7886,1
5	Луганська	7643	7320
6	Херсонська	3504	6591,2
	Загалом по 3 групі	22440	39309,2
	Середнє по групі	4488	7861,84
4 група		Більше 9000	
1	Одеська	9572	6977,8
2	Тернопільська	10846	6380,8
3	Харківська	31847	7924,9
4	м. Київ	196000	14004,5
	Загалом по 4 групі	248265	35288
	Середнє по групі	62066	8822

Залежність кількості студентів, що навчаються у відокремлених структурних підрозділах вищих

навчальних закладів регіону, від наявного доходу на одну особу населення регіону наведено на рис. 1.

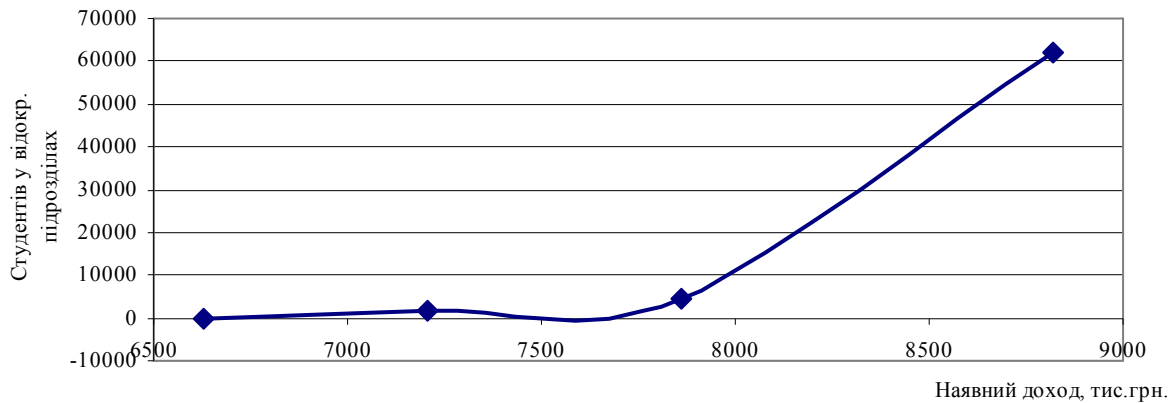

Рис. 1. Залежність кількості студентів, що навчаються у відокремлених структурних підрозділах, від наявного доходу на одну особу населення

Виходячи з даних таблиці 3 та наочного зображення на рис. 1, слід зауважити, що до створення відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів освіти 3-4 рівня акредитації здатні регіони, що мають наявний прибуток населення на одну особу 7,5 тис. грн і більше.

Для потужного просування на ринок вищої освіти інших регіонів слід мати наявний дохід

населення на одну особу 8,5 тис. грн і більше в розрахунку цін 2006 року.

Розглянемо детальніше визначення показника вартості освіти. Розподіл вищих навчальних закладів м. Києва в залежності від річної вартості освіти наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Розподіл на групи вищих навчальних закладів м. Києва в залежності від річної вартості освіти, 2006 рік

№	Найменування навчального закладу	Кількість студентів	Вартість навчання, грн	Грошова маса, млн. грн
1 група – вартість навчання до 3750 грн				
1	Академія муніципального управління	6000	3065	18,39
2	Академія праці і соціальних відносин	19092	2809	53,62943
3	Державна академія житлово-комунального господарства	3500	2563	8,9705
4	Національний педагогічний університет	16000	3394	54,304
5	Університет економіки і права	6000	1573	9,438
6	Національний транспортний університет	7100	3500	24,85
7	Київський славістичний університет	8796	3617	31,81513
8	Київський економічний інститут менеджменту	400	3675	1,47
9	Київський національний економічний університет	25000	3750	93,75
	Всього по групі	91888		296,6171
	Середнє	10209,78	3228,028	
2 група – вартість навчання від 3750 до 6500 грн				
1	Київська державна академія водного транспорту	1500	3930	5,895
2	Міжрегіональна академія управління персоналом	57500	5050	290,375
3	Академія адвокатури України	1419	5805	8,237295
4	Європейський університет	32000	6267	200,544
	Всього по групі	92419		505,0513
	Середнє	23104,75	5464,799	
3 група – вартість навчання більше 6500 грн				
1	Київський національний університет	30000	7961	238,83
2	Національний університет «Києво-Могилянська Академія»	2917	9222	26,90057
3	Національний університет «КПІ»	38600	9500	366,7
	Всього по групі	71517		632,4306
	Середнє	23839	8843,08	
	Загалом по сукупності	104831,5	13680,03	1434,099

Залежність річної грошової маси, отриману вищими навчальними закладами, від кількості

студентів по групах навчальних закладів м. Києва наведено на рис. 2.

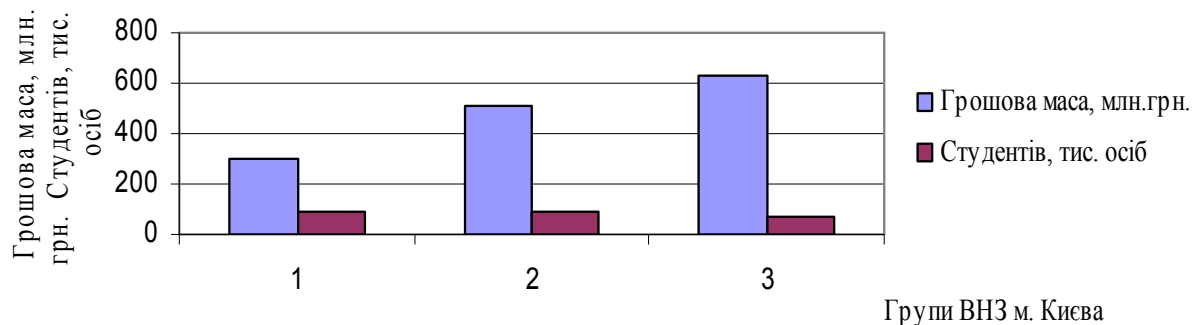

Рис. 2. Залежність грошової маси від кількості студентів по групах навчальних закладів м. Києва

Виходячи з даних табл. 4 та наочного зображення на рис. 2 слід зауважити, що невелика третя група вищих навчальних закладів освіти 3-4 рівня акредитації м. Києва отримує більше знаходження грошей у порівнянні з біль вагомими за кількістю студентів першої та другою групами вузів. Від двох перших груп вищих навчальних закладів третя група значно відрізняється середньою вартістю навчання.

Вплив таких факторів як валовий регіональний продукт, наявний дохід населення, кількість викладачів відсутній, бо наведена інформація має відношення не тільки до одного регіону, а ще й до одного міста Києва.

Третя група вищих навчальних закладів освіти 3-4 рівня акредитації м. Києва відрізняється від двох попередніх рейтингом популярності вузів серед абітурієнтів і їх батьків та роботодавців. Навчальні заклади, що потрапили до цієї групи,

були відомі у світі, або їх ім'я було відоме у світі ще за давніх часів. До другої групи вищих навчальних закладів м. Києва потрапили сучасні навчальні заклади, створені в більшості за часів незалежності України та відомі в усіх регіонах. До першої групи вищих навчальних закладів належать навчальні заклади, які, у більшості випадків, не можуть дозволити собі підвищення вартості освіти, виходячи з конкурентних міркувань.

Висновки. Таким чином на вартість освіти, у першу чергу, впливає авторитет вищих навчальних закладів освіти, які є комплексним критерієм оцінки вузу і, у свою чергу, пояснюється багатьма факторами, розглянутими раніше. Для потужного просування на ринок вищої освіти інших регіонів слід мати наявний прибуток населення на одну особу 8,5 тис. грн і більше в розрахунку цін 2006 року.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти в Україні: початок 21 століття. – К.: Знання, 2006. – 253 с.
2. Зиннуров У.Г., Гузаиров М.Б. Оценка затрат на подготовку специалистов в зависимости от квалификационных требований к выпускнику. – М.: ИЦ, 1991.
3. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства // Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки 1-2 березня 2007 року. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2007. – 95 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2006/07 навчального року // Статистичний бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2007. – 173 с.
5. Статистичний щорічник України за 2006 рік. – К.: «Консультант», 2007. – 576 с.
6. Хотомлянський О., Дерев'яно Т. Методичні питання оцінювання результатів професійної діяльності професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу // Освіта і управління. – 2006. – Т. 9. – № 3-4. – С. 145-151.
7. Бальхин Г.А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект. – М.: «Издательство «Экономика», 2003. – 428 с.

Рецензенти: Семенов В.Ф., д.е.н., професор,
Пантелеев В.Д., д.е.н., професор

© Драгомирова І.Г., Казарезов А.Я., 2009

Надійшла до редколегії 03.05.2009 р.